

HIILIHARJOJEN VALMISTUS SUOMESSA

Saksalaisen päämiehemme **Schmidthammer Elektrokohle GmbH**:n kanssa olemme tehneet yhteistyötä yli 20 vuotta. Tehdas tunnetaan **MEGA**-tuotemerkestä. Heiltä hankimme valmistuksessa käytettävät raaka-aineet sekä käsityökalujen hiiliharjat.

Oma valmistus takaa nopean ja joustavan palvelun. Varastoimme hyvin laajan valikoiman eri raaka-aineita, joista asiakkaiden kulloinkin tarvitsemat hiiliharjat valmistetaan.

Normaali toimitusaikamme on 2-5 työpäivää. Pikatoimituskuluna (eli jononohitusmaksuna) veloitamme 100 € mikäli toimitus tarvitaan normaalia toimitusaikaa nopeammin. Viikonloppuina tehtävistä pikatoimituksista veloitetaan kulujen mukaan.

Hiiliharjojen valmistamiseksi on määriteltävä seuraavat asiat:

- Hiilen laatu (kovuus), mahdollinen vanha merkintä on usein riittävä.
- Hiilien malli / muoto
- Mitat
- Johtimen pituus, tinattu, eristetty?
- Liittimen malli ja koko
- Lukumäärä

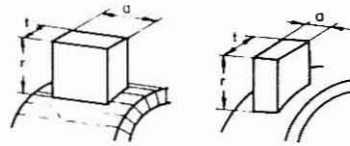
Tarvittaessa lähetä piirros faxilla tai sähköpostitse, tai mikäli määrittely on hankalaa, lähetä vanha hiiliharja malliksi voidaksemme tehdä määrittely tehtaallamme. Seuraavalta sivulta löytyy tarkemmat tilausohjeet.

Oy T. Stenbacka Ab

HIILIHARJOJEN TILAUSOHJEET

1. Harjojen mitat

pyörimissuunta = t
 aksiaalinen " = a
 säteen " = r

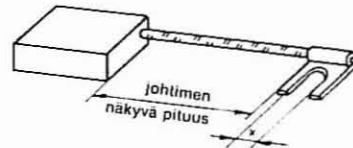
kommutaattori

liukurengas

mitat ja toleranssit ovat
 DIN 43 000 mukaiset

2. Harjojen ominaisuudet

- 2.1 Perusmalli, taulu 1
- 2.2 Vakiomalli, taulu 2-6
- 2.3 Johtimen näkyvä pituus harjan päästä liittimeen.
 Johtimen halkaisija on standardin DIN 43002 mukainen.
 Johdin voidaan varustaa eristeellä, yleensä silikonisukalla.
 Eristettä on saatavana myös muusta materiaalista.
 Mainitkaa myös, haluatteko johtimet tinattuna vai hopeoituna.
- 2.4 Liittimen ja pistokkeet, taulu 7.
 Mainitkaa uran, reiän tai tulpan mitat.
- 2.5 Mainitkaa, mikäli liittipinnat halutaan kuparoituina, tinattuina tai hopeoituina.
- 2.6 Johtimet on liitetty harjaan täyttöliitoksella, ellei harjan materiaalin tiheys ja mekaaniset mitat edellytä muuta tapaa. Hiiliharjoissa, joissa on metallinen tukilevy, pidike tai päällyste, on johdin yleensä kiinnitetty niittaamalla. Mikäli toivotte muunlaista kiinnitystä, esim. juotostinausta, niin mainitkaa siitä.

3. Asiakaskohtaiset hiiliharjat

- 3.1 Toimitamme myös hiiliharjoja, joita ei ole kuvattu tässä vakio-ohjelmassamme.
 Toimittakaa meille piirroset hiiliharjasta tai vaikkapa vanha, kulunut hiiliharja. Ilmoittakaa käytetty materiaalityyppi ja -laatu tai käyttötarkoitus ja käyttöolosuhteet, joiden perusteella materiaalin valinta voidaan tehdä.
- 3.2 Asiakaskohtaisten hiiliharjojen suunnittelua ja valmistamista varten on saatavana kyselykaavakkeita.

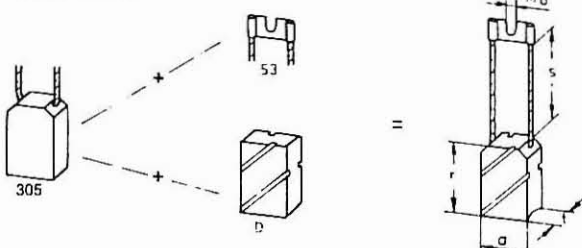
4. Tekninen neuvonta

Olette tervetulleet neuvottelemaan teknisen huoltomme ja neuvontamme kanssa. Annamme Teille ohjeita ja neuvoja.

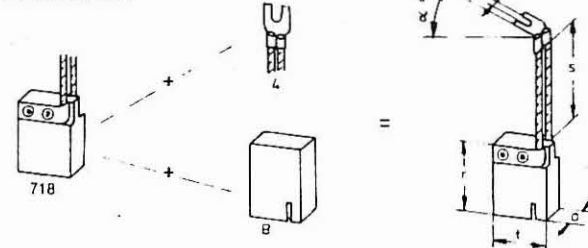
5. Tilausesimerkki

Laatu	Mitat t x a x r	Malli nro	Perusmalli	Johtimen näkyvä pituus (mm)	Liitin nro	Huom.
1) E09	12,5 x 32 x 32	305	D	80	53	säde 100 mm taiv. 45° i = eriste
2) 3450	40 x 20 x 40	718	B	90	4	

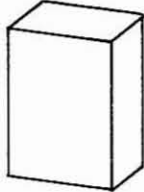
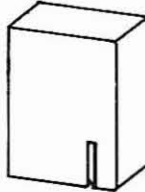
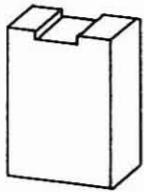
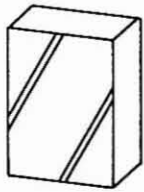
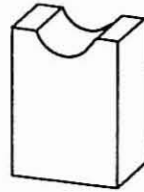
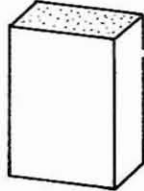
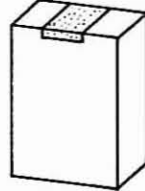

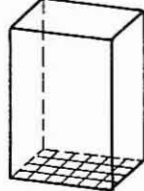
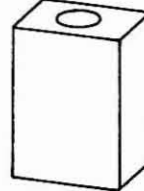
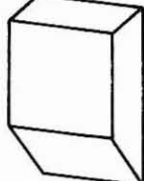
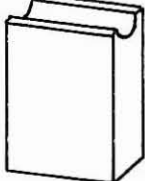
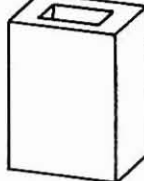
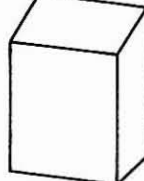

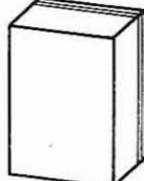
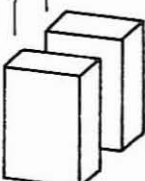
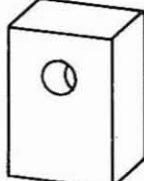
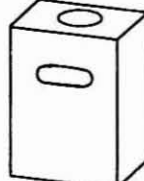
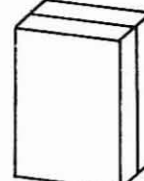
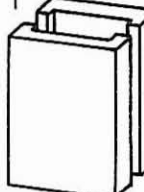
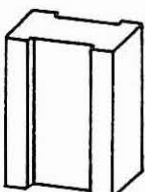
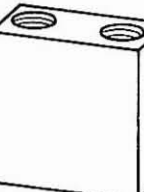
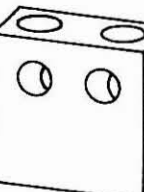
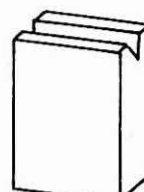
Esimerkki 1

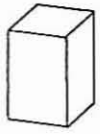

Esimerkki 2

E09	12,5x32x32	305	D	80	53	M6	R = 100	3450	40x20x40	718	B	90	i	4	45°	M6
-----	------------	-----	---	----	----	----	---------	------	----------	-----	---	----	---	---	-----	----

<p>A</p> 	<p>B</p> 	<p>C</p> 	<p>D</p> 	<p>E</p>
Vakio	Pölyuralla	Päätylovi	Pölyura	Päätylovi
<p>F</p> 	<p>G</p> 	<p>G1</p> <p>G2</p> <p>G3</p> <p>G4</p> 	<p>H</p> 	<p>J</p>
Kuituvahvistettu pääty	Päätymateriaali	<p>■ Kuitu</p> <p>■ Kumi</p>	Uurrettu	Päätykaiverrus
<p>K</p> 	<p>L</p> 	<p>M</p> 	<p>N</p> 	<p>O</p>
Viistottu kontaktipinta	U-ura	Pitkittäisyvennys	Päätyviistous	Päätypyöristys
<p>P</p> 	<p>Q</p> 	<p>R</p> 	<p>S</p> 	<p>T</p>
Kerrostettu harja	Pariharja	Kaiverrettu	Mutterikiinnitys	Halkaistu harja
<p>U</p> 	<p>V</p> 	<p>W</p> 	<p>X</p> 	<p>Y</p>
Halkaistu harja jäähdytysraolla	Pölyura	Kierteistetty	Mutterikiinnitys	Päätylovi

101

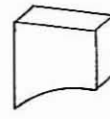
102

103

104

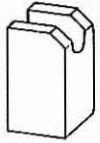
105

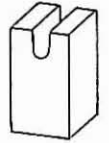
106

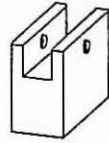
107

108

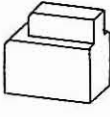
109

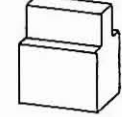
110

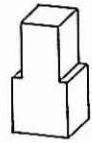
111

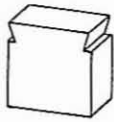
112

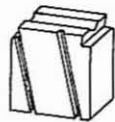
113

117

119

120

121

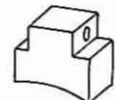
125

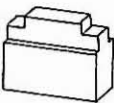
127

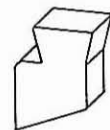
128

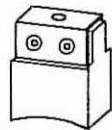
130

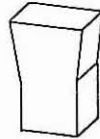
133

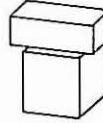
135

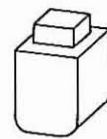
137

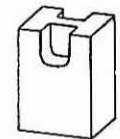
138

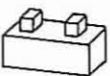
139

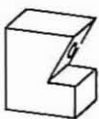
140

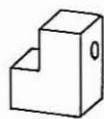
141

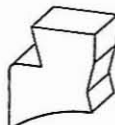
142

143

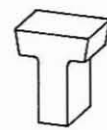
144

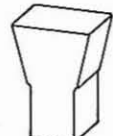
145

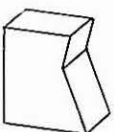
146

147

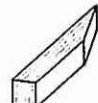
148

149

150

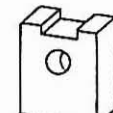
151

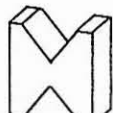
152

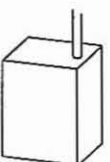
153

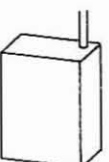
154

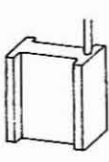
155

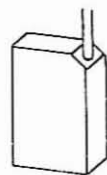
201

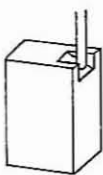
202

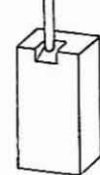
203

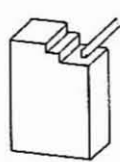
204

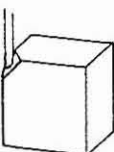
205

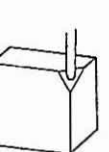
206

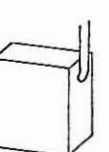
207

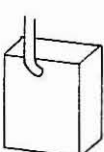
208

209

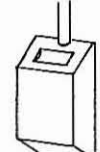
210

211

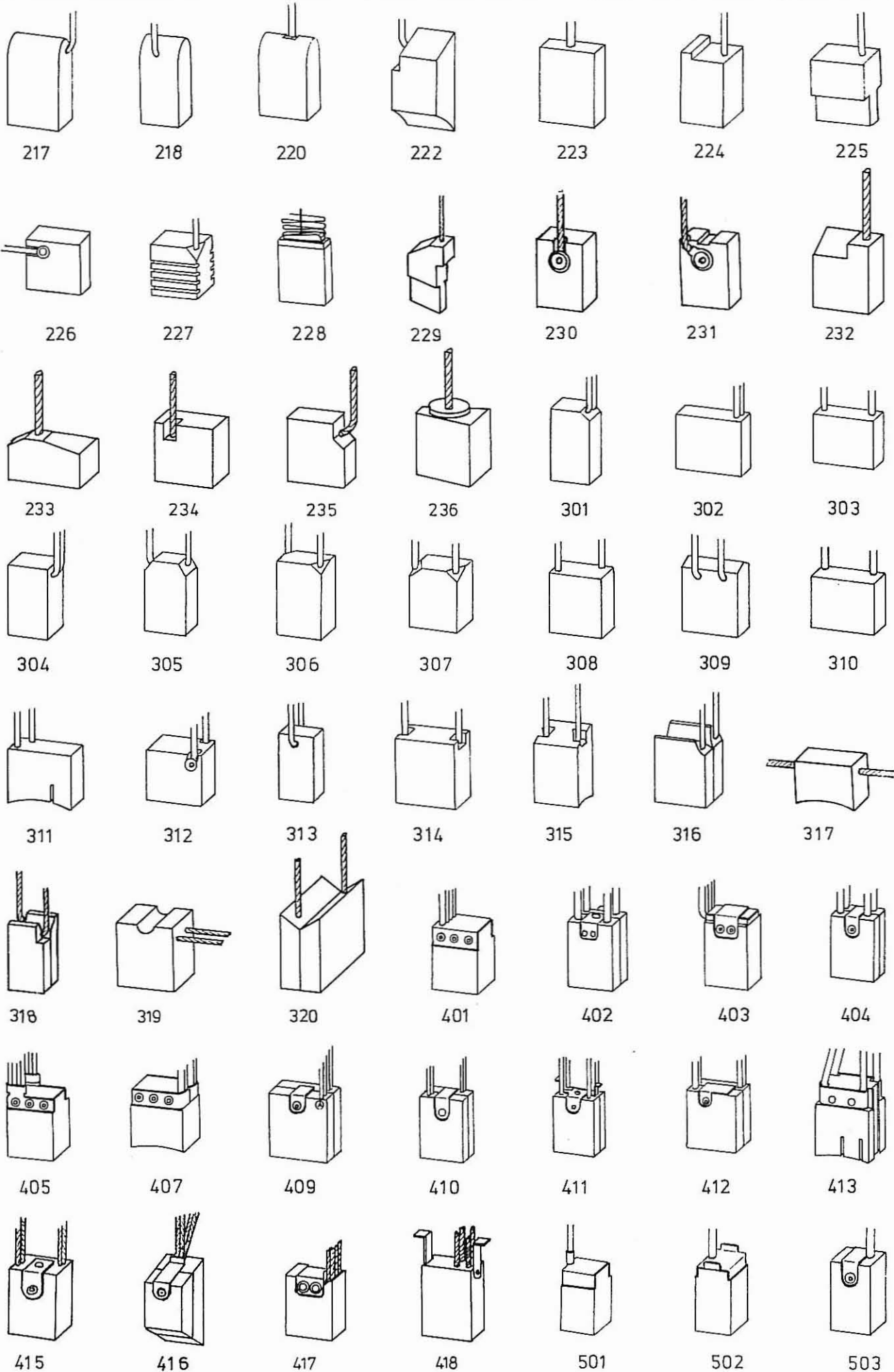

212

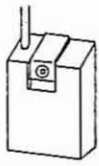
213

Taulu 3 Vakiomallit

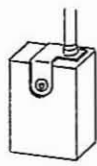

504

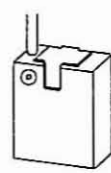
505

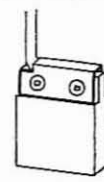
506

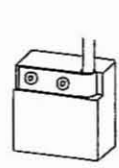
507

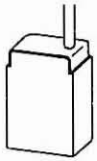
508

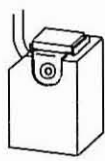
509

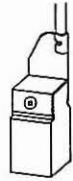
510

511

512

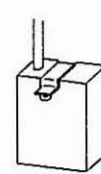
513

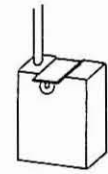
514

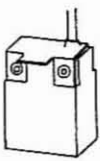
515

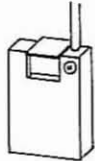
516

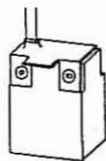
517

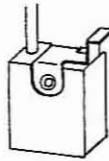
518

519

520

521

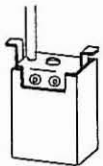
522

523

524

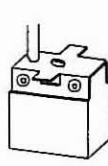
525

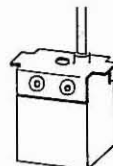
526

527

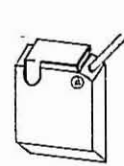
528

529

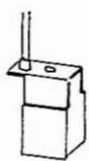
530

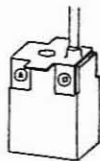
531

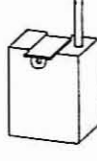
532

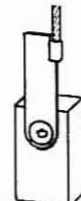
533

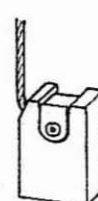
534

535

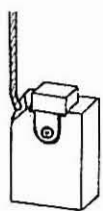
536

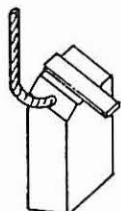
537

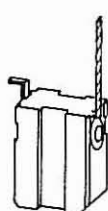
538

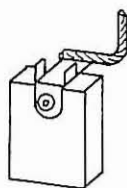
539

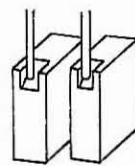
540

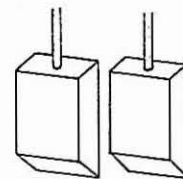
541

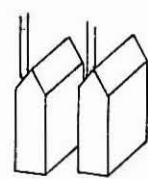
542

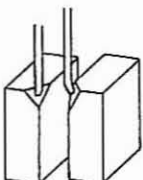
601

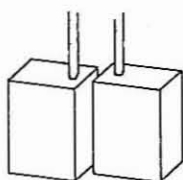
603

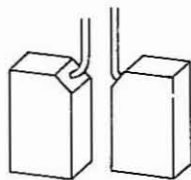
604

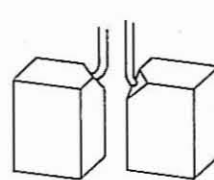
605

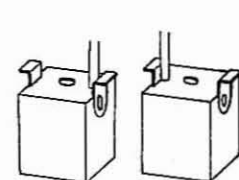
606

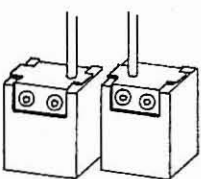
607

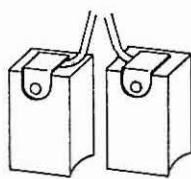
608

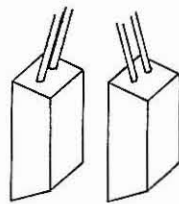
609

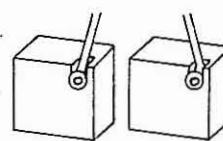
610

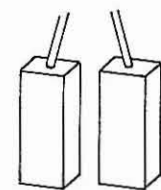
612

613

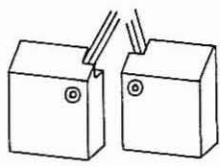

614

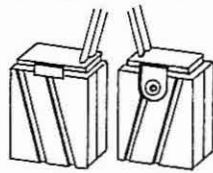

615

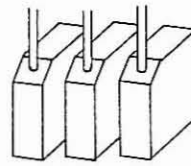
Taulu 5 Vakiomallit

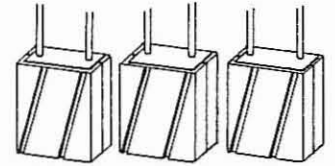
616

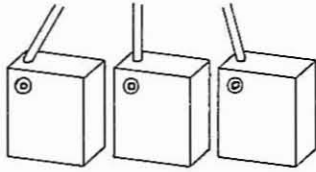
617

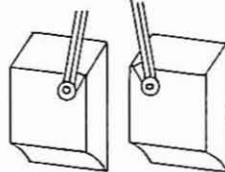
618

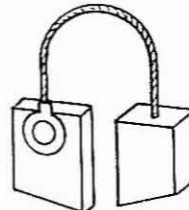
619

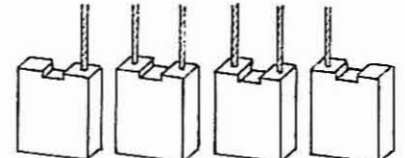
620

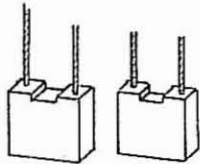
621

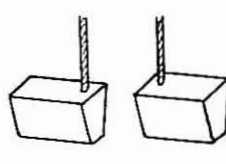
622

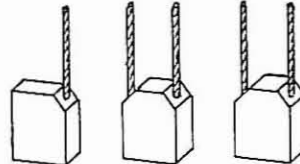
623

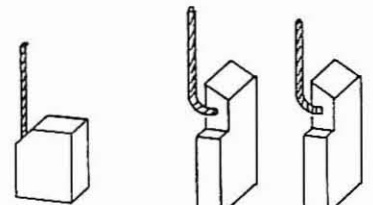
624

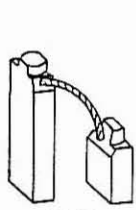
625

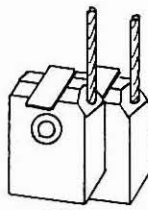
626

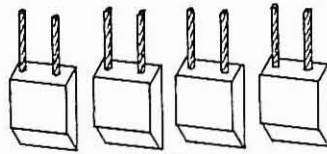
627

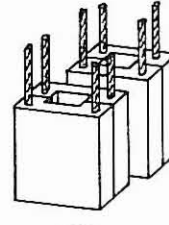
628

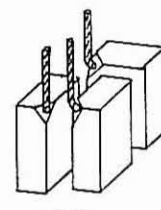
629

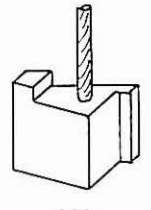
630

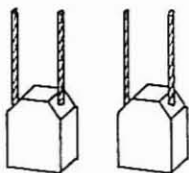
631

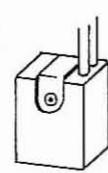
632

633

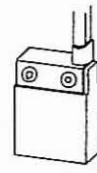
634

701

702

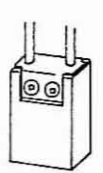
703

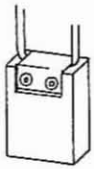
704

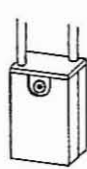
705

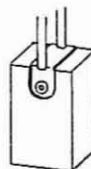
706

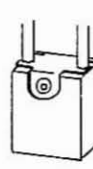
707

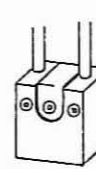
708

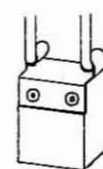
709

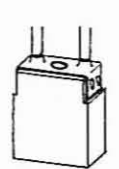
710

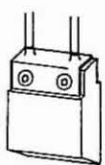
711

713

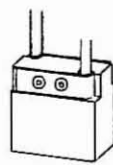
714

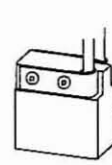
715

716

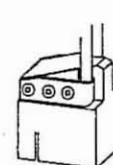
717

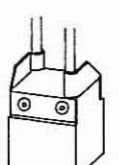
718

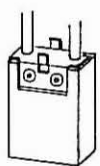
719

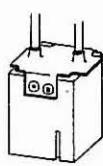
720

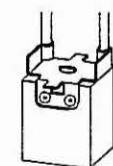
721

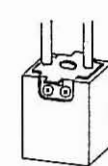
722

723

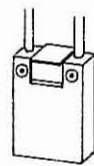
724

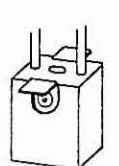
725

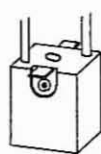
726

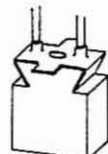
727

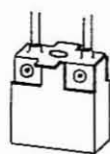
728

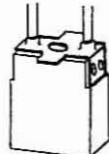
729

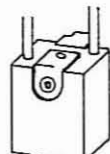
730

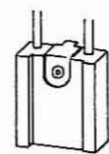
731

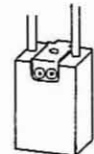
732

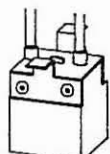
733

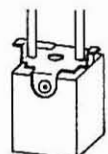
734

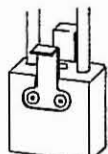
735

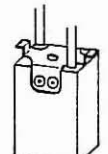
736

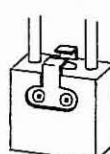
737

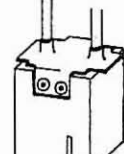
738

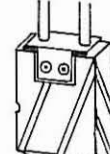
739

740

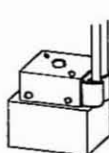
741

742

743

744

746

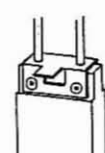
747

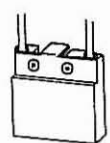
748

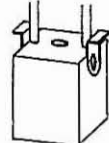
749

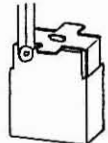
751

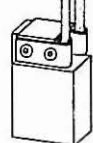
752

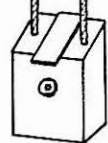
754

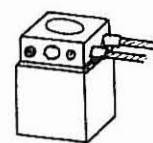
755

756

757

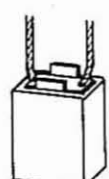
758

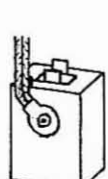
759

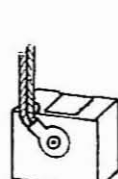
760

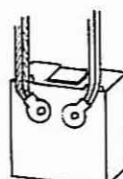
761

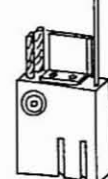
762

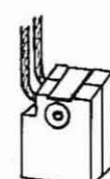
763

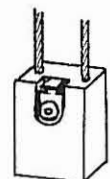
764

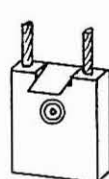
765

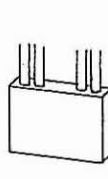
766

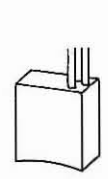
767

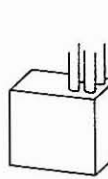
768

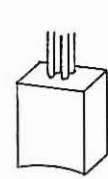
801

802

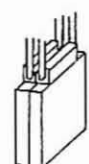
803

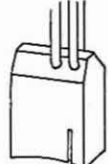
804

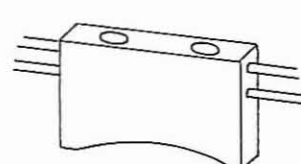
805

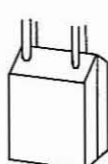
808

809

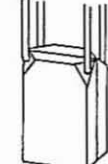
810

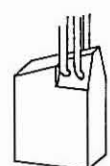
811

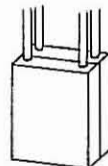
812

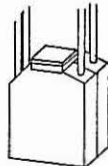
813

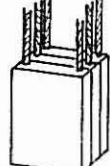
814

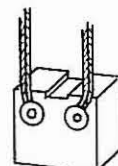
815

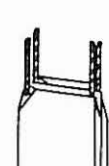
816

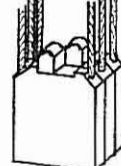
817

818

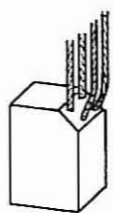

819

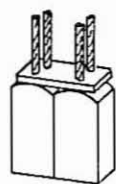

820

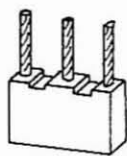

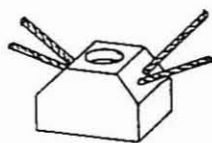
821

822

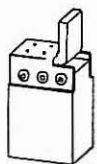
823

824

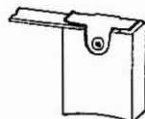
825

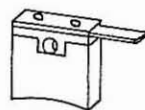
901

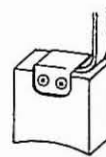
902

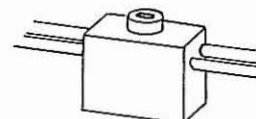
903

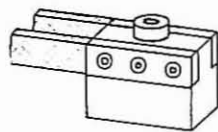
904

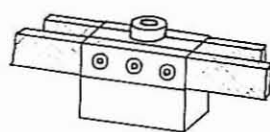
905

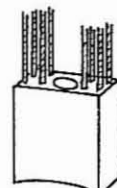
906

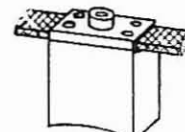
907

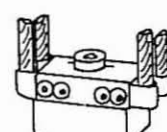
908

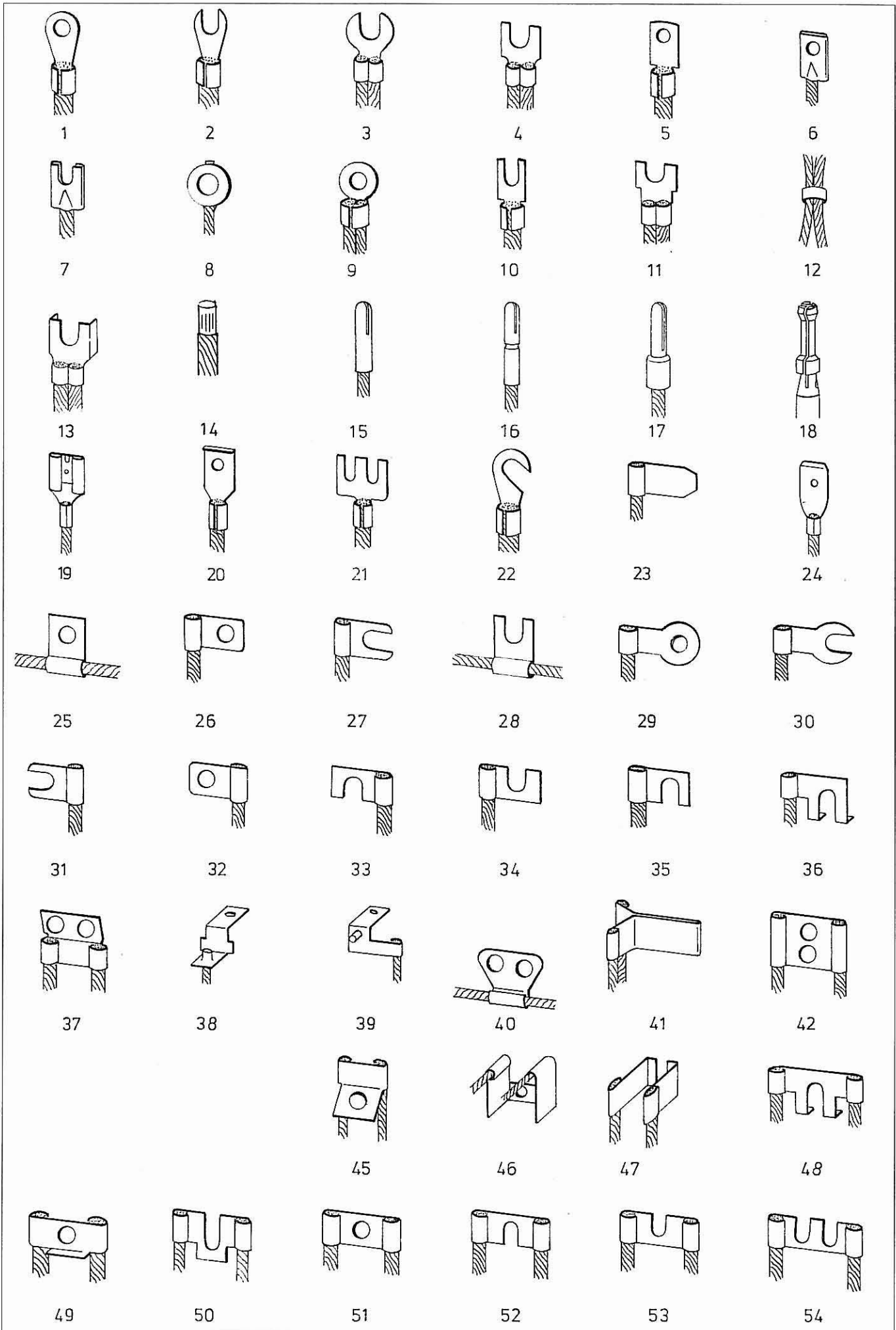
909

910

911

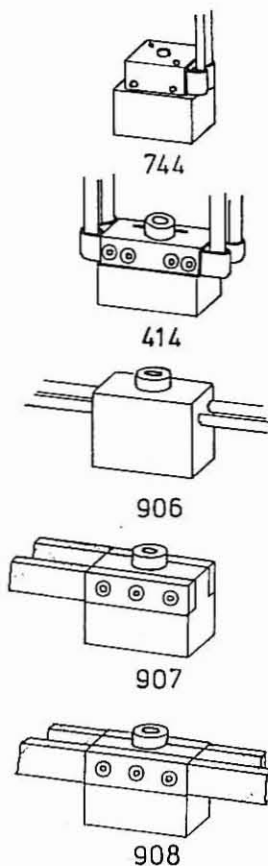
Vakiotuotteitamme ohella kehitämme ja valmistamme yhteistyössä asiakkaittemme kanssa erikoisharjoja ja virranottimia. Toimitamme myös harjoihin tarvittavat pitimet ja kiinnikkeet.

Teleskooppi-iskunvaimentimia on käytetty hyvin tuloksin jo vuosia. Pitimen antama paine siirtyy joustavasti harjaan ja aikaansaa hyvän kontaktin myös tarkoilla sovituksilla. Harjojen asetus on helppo säätää kierteitten ja mutterin avulla. Suljetuissa johteissa olevien harjojen kanssa käytetään yleensä kierrejoustaa, joka on osoittautunut hyväksi etenkin suurilla virroilla.

Käyttöalueet: Täysautomaattiset ruosteenestolaitteet auto- ja metalliteollisuudessa, valokaarihitsaus, hitsausmuuttajat ja vastaavat.

Galvanoiminen: elektrolyyttiset kylvyt, painokoneen painokotelon galvanoiminen, levyvalssien tinauslaitteet jne.

Suosittelimme vastaaviin virranotto-sovellutuksiin metalligrafiittiharjaa (laatu N51), joka soveltuu suurille kuormille.

Mitat t x a x r	Nimellis- virta (A)	Johtimien liitostapa	Huomautuksia
30 x 30 x 30 40 x 30 x 38 45 x 30 x 45	250 340 380	niitatut johtimet	Suurilla virroilla liukukis- kon tulee olla erinomai- sessa kunnossa. Syöpyneet kohdat tulee puhdistaa ja patina pois- taa.
50 x 30 x 30 40 x 30 x 30 50 x 40 x 30	450 350 550	niitatut johtimet	
50 x 30 x 30 55 x 40 x 40 55 x 40 x 40	450 550 600	täyttö- liitos	
50 x 50 x 36 50 x 50 x 36 50 x 50 x 36	700 750 800	niitatut pyöreät tai litteät johtimet	
50 x 50 x 36 60 x 50 x 36 60 x 50 x 36	850 900 1000	niitatut pyöreät tai litteät johtimet	

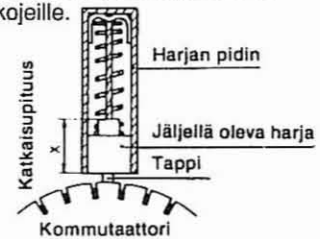
Näitten vakiomallien ohella valmistamme myös asiakkaan toivomusten mukaisia malleja.

1. VIRRANKATKAISUJÄRJESTELMÄ "AB"

Tämä järjestelmä on suunniteltu katkaisemaan moottorin toiminta ennenkuin loppuunkuluneet harjat pääsevät vaurioittamaan kommutaattorin. MEGA-virrankatkaisujärjestelmä kestää korkeita lämpötiloja ja se soveltuu sekä pienille että suurille virroille. Järjestelmä soveltuu esim. sähkökäyttöisille käsityökaluille ja kotitalouskojeille.

Kun harja saavuttaa sallitun kulumisrajan, työntyy harjassa oleva tappi esiin ja nostaa harjan ylös katkaisten virtapiirin. Katkaisujärjestelmän rakenne on sellainen, että tappi ja jousi eivät pääse työntymään pois harjasta ja näin vaurioittamaan kommutaattoria. Katkaisujärjestelmiä on valmistusohjelmassamme kolme eri kokoa. Katkaisurajoja on kolme, 5,5 mm, 7 mm ja 9-13 mm jäljellä olevaa harjaa.

Suuremmille poikkipinta-aloille (yli 2 cm²) suosittelemme hälytyskytkennän käyttöä.

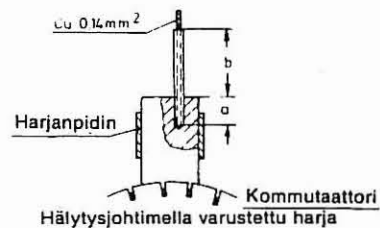
2. HÄLYTYSKYTKENNÄT

Harjojen hälytyskytkentä suo mahdollisuuden optimaaliseen käyttövarmuuteen. Hälytyskytkennällä varustettu sähkömoottori tai -generaattori ei vaadi jatkuvaa harjojen kuluneisuuden visuaalista tarkkailua.

Menetelmä I: (pienille harjojen poikkipinta-aloille)

Harjaan on tuotu ylimääräinen eristetty johdin. Se kytkeytyy kommutaattorin/liukurenkaan kautta harjan varsinaiseen virtapiiriin kun harja on kulunut. Harja tulee vaihtaa pikimmiten, koska kyseinen johdin saattaa vaurioittaa kommutaattoria/liukurengasta käytettäessä konetta pitempään hälytyksen toimiessa.

- a = harjan pituus hälytyksen kytkentähetkellä
- b = hälytysjohdin
- ø = 1 mm eristeen kanssa

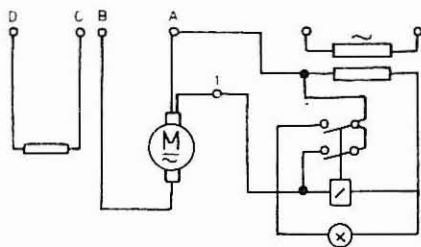
Menetelmä II: (suurille harjojen poikkipinta-aloille)

Hälytyskytkennän virtapiiri sulkeutuu varsinaisen harjan ja siinä olevan erillisen harjan kautta. Tämän erillisen apuharjan tulee olla leveämpi kuin kommutaattorin lamellien väli. Jos näin ei ole, ei hälytyskytkennän virtapiiri pysy jatkuvasti sulkeutuneena hälytyskytkennän toimiessa. Apuharja on samaa ainetta kuin varsinainen harja eikä se vaurioita kommutaattoria/liukurengasta kulumisrajan ylityksen jälkeen.

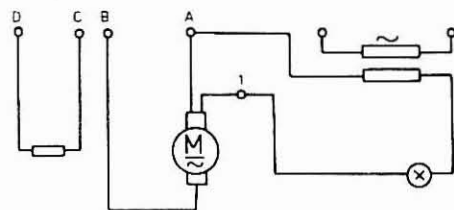
- a = harjan pituus hälytyksen kytkentähetkellä
- b = hälytysjohdin
- ø = 1,5 mm eristeen kanssa
- c = erillinen apuharja
- d = eriste

Huom. Hälytyskytkennän virtapiiriin virta ei saisi oleellisesti ylittää 50 mA:n virtaa (max 12 VAC) virtapiirin ollessa sulkeutunut. Muutoin erillinen apuharja saattaa palaa ja ruveta kantamaan varsinaista harjaa, jolloin varsinaisen harjan kontakti voi olla huono.

Erillisellä piirillä

Ilman erillistä piiriä

Kommutaattorit ja liukurenkaat

Kommutaattorin/liukurenkaan tulee olla ehdottoman tasainen ja puhdas. Harjojen kipinöinti ja palaminen tulee olla eliminoitu. Jos kiillelevyt ovat alimittaiset (ei pinnassa asti), tulee kommutaattorin lamellin olla heikosti viisto.

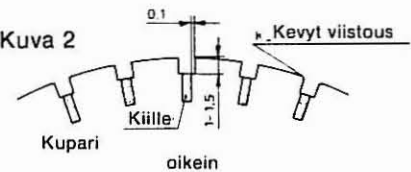
- Kuva 1.
- lamellin reunat ovat liikaa viistottu, jolloin harjan kulku ei ole tasainen ja pehmeä
  - lamellien väli on liian suuri, kommutaattori on ilmeisesti epätasapainossa
  - pinnassa oleva kiille ei hioudu pois pehmeillä harjoilla.

- Kuva 2. Tämä kuva osoittaa, miten lamellien oikea etäisyys toisistaan voidaan todeta ja miten lamellit viistotaan. Lamellien päätä ei yleensä tarvitse viistota, mikäli harjat ja kommutaattori/liukurengas on oikein sovitettu. Harjoista irtoava hiilipöly tulee poistaa lamellien välistä ja harjojen pidikkeistä säännöllisin väliajoin.

Kuva 1

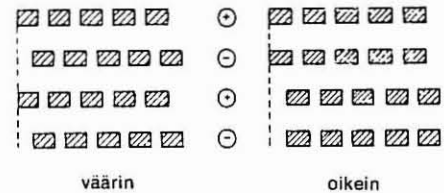
Kuva 2

Harjojen asetus

Harjojen oikea järjestys kommutaattorilla on erittäin tärkeä. Harjojen sijainti kommutaattorilla on oltava tarkalleen oikea, jotta kommutointi olisi hyvä ja kipinöinniltä välttyttäisiin. Harjojen pitimien tulee olla lähellä kommutaattoria, noin 2,5 mm:n päässä kommutaattorista ja samansuuntaiset lamellien kanssa.

Katodiharja (generaattoreissa positiivinen napa ja moottoreissa negatiivinen napa) aiheuttaa pääasiassa liukurenkaan sähköisen syöpmisen. Tämän takia nämä harjat tulee olla tasaisesti sijoitetut koko liukurenkaan leveydelle. Anodiharjojen sijainti ei ole yhtä kriittinen, joskin mekaanisen rakenteen kannalta on edullista, jos vierekkäiset harjat ovat samalla linjalla. Tämä on erityisen tärkeää koneissa, joiden pyörimissuuntaa vaihdetaan. Kuvassa 3 olevasta kaaviosta havaitaan, että vuorottelun ollessa oikea samaa uraa pitkin kulkee yhtä monta positiivista ja negatiivista harjaa.

Harjan asennus ja hionta

Suuret harjat (t yli 6 mm) tulisi aina hioa oikean muotoisiksi. Tämä voidaan tehdä hiekkapaperilla, joka on harjan levyinen. Hiekkapaperi asetetaan harjan ja kommutaattorin väliin hiontapuoli harjaan päin. Hionta suoritetaan liikuttamalla hiekkapaperia edestakaisin kunnes harjan muoto on oikea. Mikäli kone tulee toimimaan yksisuuntaisesti, hionta suoritetaan harjan normaalilla paineella.

Hionta voidaan myös suorittaa hiontakivellä. Tämä voidaan tehdä koneen käydessä, jolloin kaikki harjat hioutuvat samanaikaisesti. Hiontajälki on myös parempi kuin hiekkapaperilla tehdyllä hionnalla.

Hionnan jälkeen kaikki osat puhdistetaan huolella, esim. paineilmalla. Hiontapölyä ei saa päästää käämeihin. Toimitamme myös hiomakiviä.

Harjapaine

Harjapaineella on tärkeä osuus harjojen oikealle toiminnalle ja käyttöiälle. Seuraavassa taulukossa on ohjeita eri laisille koneille normaaleissa käyttöolosuhteissa.

Kone	harjapaine N/cm ²
alle 1 hv:n koneet	2,0–4,0
kiinteät muuttajat	1,8–3,0
liukurengaskoneet	1,5–2,5
raitivaunumootorit	3,5–5,0
trolleybussimootorit	3,0–4,5
ratamootorit	2,5–4,0
kaivos- ja nosturimootorit	4,5–6,0

Harjapaine riippuu käyttöolosuhteista ja harjan materiaalista.